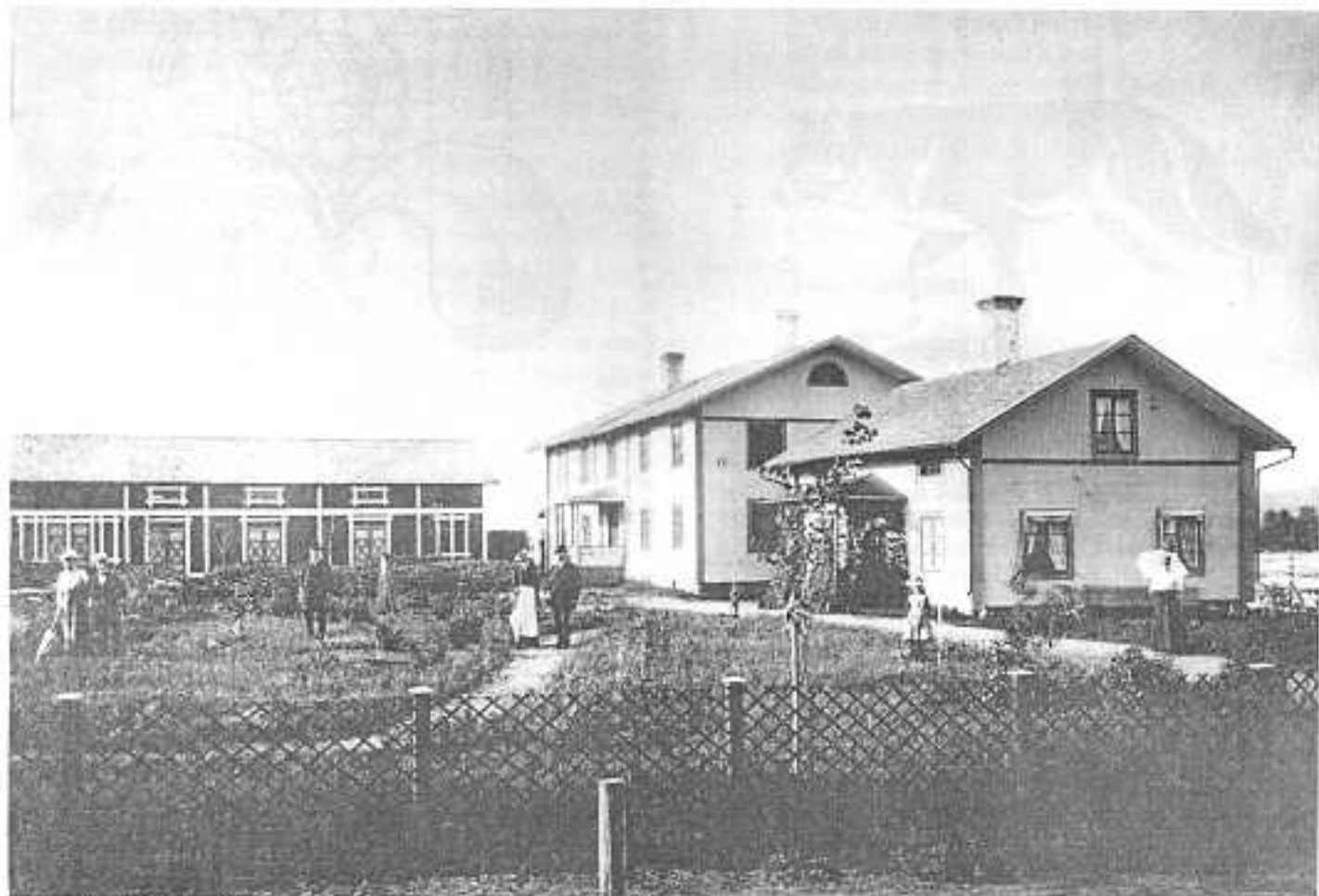

Nåsvargen

Ärgång 16 nr.1, utkommer med två nr. per år juni & dec.
Juni. 2009 NÅS HEMBYGDSFÖRENING PRIS 30 KR.

*Tobaksfabriken i Nås vid 1800-talets senare hälft
Propra besökare och kanske fabrikörer som poserar
I trädgården intill älven och bron vid Elfsborg*

Fotot Lånat från Bojans arkiv.

För allmän kännedom !

Utdrag ur.....

Gunnar Tysks minnesfonds stadgar.

Fonden har bildats genom insamling från allmänheten med anledning av Gunnar Tysks bortgång 1976-01-14

Ändamål: Avkastningen skall gå till ändamål som främjar hembygdskulturen i Nås.

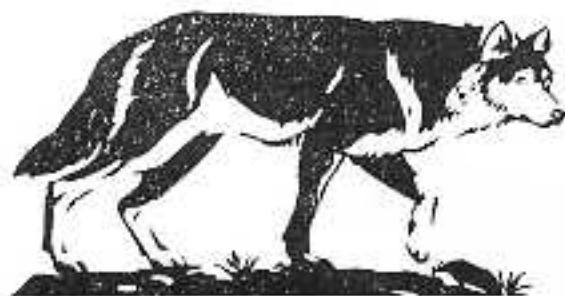
Förvaltare: Fonden förvaltas av Nås Hembygds-förenings styrelse vilken har efter infodran av yttrande från en representant för Gunnar Tysks anförvanter besluta om till vem eller vad fondens avkastning skall gå.

Utdelning: Utdelningen sker när förvaltaren så bestämmer, dock högst en gång per år.

*Sekreterare och Kassör för fonden är
N-E Jons Tel. 0281/30556 och
pg. 4401600-4 Gunnar Tysks minnesfond*

Källa till Nås Finnmark

(Nås Finnmarker av Henry Matsson)

Nåsvargen

Utges 2 nr/år juni-dec
Lösnr. pris. 30 kr.

Ansvarig utgivare
Nils-Erik Jons tel. 30556
Mellanborg 208 78053 Nås
ne.jons@hotmail.com

Annonsritare Rålg Päär

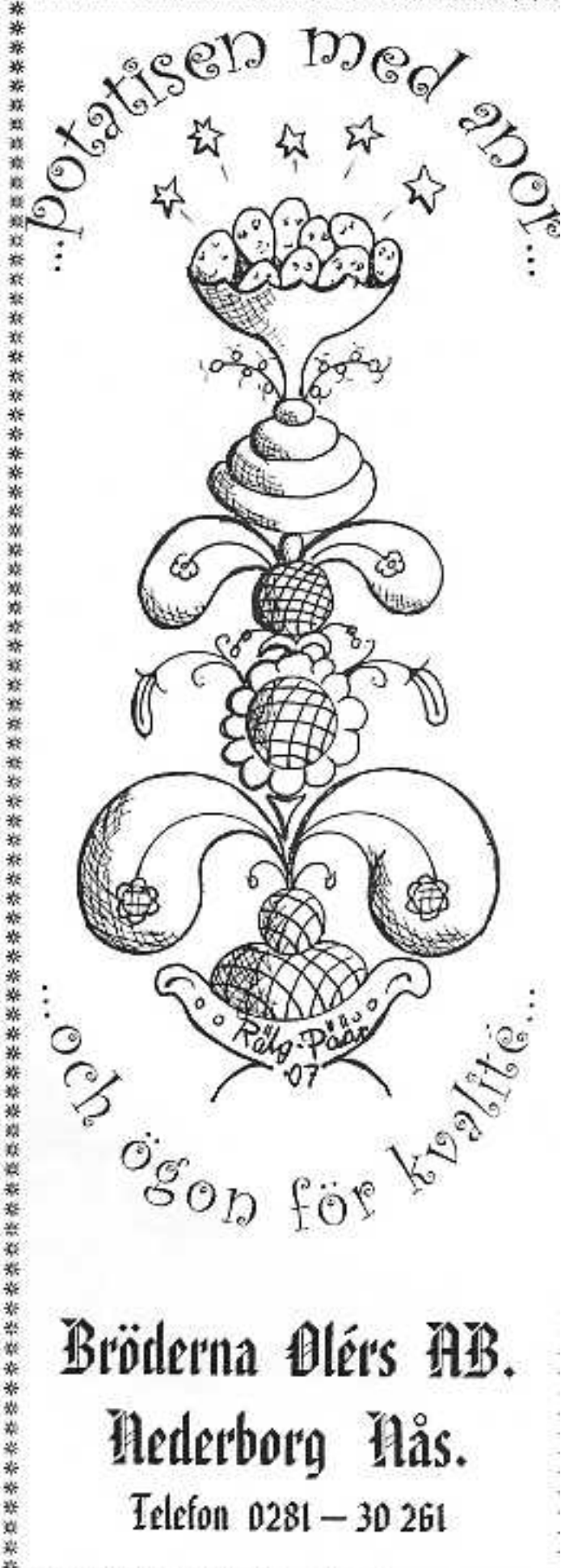
Nås Hembygdsförening

Ordinarie ledamöter

Ordf. Nils-Erik Jons
Sekr. Stugfogde Lennart Blixt
Arkivarie. Gunilla Ehnström
V. Ordf. Magasinsfogde Bengt Axel Ehnström
Fäbodfogde. Thorsten Eirydh
Serveringsansvarig. Carie Hermansson
Utställningsansvarig. Vicky Airey

Suppleanter

Kassör. Marianne Flodin
Willy Gustafsson Ledamot
Ingvar Rosén Ledamot
Byns Mats Larsson Ledamot
Kerstin Söderman Ledamot
Distributör av "Nåsvargen"
Hed Gunnar Larsson

Bröderna Olérs AB.

Nederborg Nås.

Telefon 0281 - 30 261

Nås Tobaksfabriks aktiebolag

Anders Gustaf Pettersson f. 1826 kom till Nås 1860 från Karlstad (titulerad Verkmästare) och 1872 kom hans äldste son Anders Frithiof Pettersson Prag f. 1857 efter till Nås som Verkmästare. Fadern Anders Gustaf flyttade till Falun 1876 med familj medan Anders Frithiof flyttade 1899 efter till Falun med fam. Två yngre syskon till Anders Frithiof, Gustaf Alfred f. 1868, och Anders Johan f. 1873 har båda två tillägg till efternamnet Pettersson med Prag, av dessa två blev istället den ene läkare.

Att sedan Bramans Erik Ersson f. 1858 flyttade till Falun 1887 med familj, skall han då ha jobbat i Tobaksfabriken i Nås från 1860 - 1887. I Nås har tydligen pågått Tobaks spinneri från 1860-1899 och har då varit samarbete med Falun. I Nås startades och drevs Tobaksfabriken av Anders Gustaf Pettersson och han höll till vid det huset som fanns i omedelbar närhet av västra landfästet av gamla flottbron. Bramans Erik gifte sig 1880 med Margareta Olsdotter f. 1863 och uppväxt i Mellanborg, medan Lars Ersson Hemming blev gift 1878 med Anna Charlotta Vester från Västerfallet. Båda familjerna flyttade med till Falun 1887 medan Lars Erssons Hemmings son Lars Emil flyttade åter hem till Nås 1905 och utövade Cigarr tillverkning i ett antal år. Hur länge är litet osäkert men det fanns cigarrer i Emil Hemmings hem ända till början av 1950 talet om de var sparade där i flera år eller om de var tillverkade på senare år framgår icke.

I Nås Hembygdsförenings gård i Malmsta finns bevarade gamla tobakshurkar från den tiden när Nås och Falun samarbetade med Tobaksspinneri och visas här ovan med den text som de var präglade med.

Efter Torn Erik i Ål. Upptecknad av Carl Gudmundsson.

Assint tobak, assint tobak, assint tobak i pipan d-å---

Assint tobak, assint tobak, assint tobak i pipan då---

Men när som vi kom till Nås fabrik, då få vi tobak så mittje vi vill ha--a.

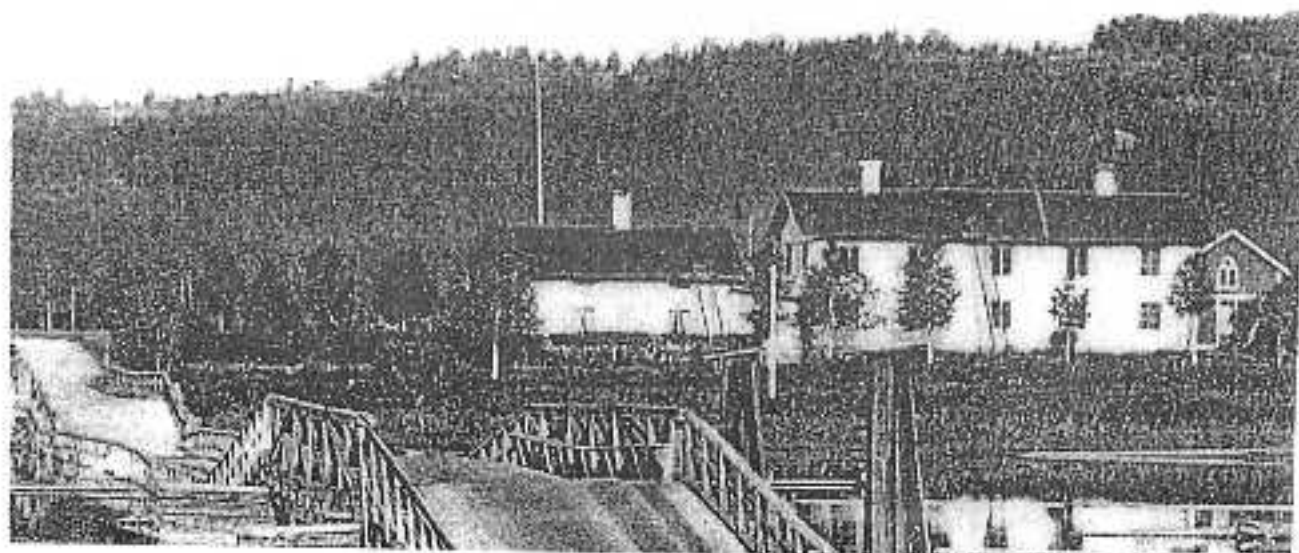
Men när som vi kom till Nås fabrik, då få vi tobak så mittje vi vill ha.

(Återgiven av Karl Erik Forsslund, NÅS, Västerdalälven Del II, Bok VII)

Tobaksspinnare

Sedan 2003 arrangeras årligen Tobaksspinnarstämman i Nås. Stämman har hämtat sitt namn från Tobaksspinnare Brahmans Erik Eriksson, en gång i tiden känd Nåsspelman och arbetare i den tobaksfabrik som tidigare fanns nere vid ålvsbanten.

Fortsättning nästa sida

Tobaksfabriken i Näs

Under 1800-talet, före cigaretternas tid och när hantverket ännu inte trängts undan av maskinerna i tobaksfabrikerna, fanns flera yrkesgrupper i fabrikerna. Innan tobaken kom till tobaksspinnaren, eller till cigarmakaren, som hade högst status bland tobaksarbetarna hade den passerat magasinskarlar, tobakssorterare, tobaksfuktare och striperskor.

Cigarren blev populär hos den växande borgarklassen under 1800-talets senare hälft och cigarmakaren träder fram som yrkesgrupp. Tobaksspinnaryrket går däremot tillbaka ända till 1600-talet då tobaken introducerades i Sverige.

Tobaken importerades till en början från främst Holland, men hemfördes också från den Svenska kolonin Nya Sverige vid Delawrefloden. Sveriges tid som kolonialmakt i Amerika blev dock kort och varade bara mellan 1638 och 1655.

Den första tobaksplantan togs in i Sverige redan 1650, men någon odling i större skala kom inte igång förrän omkring 1725.

Vid mitten av seklet använde de svenska tobaksspinnerierna till tre fjärdedelar svensk råvara och vid 1900-talets ingång skördades omkring 600 ton tobak per år i Sverige.

Den tobak som inte användes till cigarrer kunde antingen pressas efter beredningen eller spinnas av tobaksspinnare till flätor. Spinnstolarna drogs av barn och spinnaren hade också vanligen hjälp av barn, bondpojkar, som la upp och sorterade tobaken på spinnarens bord. Barnarbete var vanligt under 1800-talet i tobaksfabrikerna.

Mindre bladdelar använde tobaksspinnaren till tobakssträngens eller flätans innandöme och håljet bestod av mer välbevarade täckblad. Den färdigspunna tobakssträngen togs ur spinnstolen, skars upp, vägdes och "säsades". Säsens innehåll var hemligt och gav den färdiga tobaken fabriken egen smak. Viktiga ingredienser var konjak och vitt, som kunde blandas upp med till exempel sviskon och lakrits.

Tobaken pressades sedan samman under hårt tryck och skickades när allt var klart till tobakshandlaren för försäljning till allmänheten som tuggtobak eller piptobak.

Vid förra sekelskiftet konsumerades 1,3 kilo tobak per person i Sverige. Sjuttio procent i form av snus, men det är en annan historia.

Erik Wallander

100 HAR DU NÅGOT LÖST I HUVUDET?

**... DU VET VÄL ATT VI ÄVEN MEDVERKAR
VID PRODUKTFRAMTAGNING, OCH VI ÄR
GÄRNA MED FRÅN
KONSTRUKTIONSSTADIET
OCH DELAR MED OSS AV
VÅR ERFARENHET !!!!**

svetslego

Industribuset Grönalid Vansbro Tel: 0281-109 69

Hemsida: www.svetslego.se

Med motorbåt, Sundbyberg - Smedjebacken 1972.

Av Rålg-Päär.

När jag arbetade på "Svensk Metallförädling" i Sundbyberg bodde jag hos min kusin John och han hade en motorbåt i Sundbybergsån. Med den gjorde vi turer genom slussen i Stockholm och även ut på Mälaren.

Något år senare närmare bestämt 1972, ringde min kusin och talade om att det fanns en stor ruffad båt med inombordsmotor till salu vid St. Essingen i Stockholm. Jag huserade då med Anna i Smedjebacken. Och där fanns ju den stora Barken med vattenväg ända från Sundbyberg. Vi bad John köpa båten, om den var någorlunda. Den var upplagd under en av Essingebroarna så det var bara att skrapa och måla vilket vi gjorde några helger med hjälp av John. Den döptes till Elisabet 1, efter Annas andra namn, när den sjösattes. John som hade lite sjövana skulle följa mej till Smedjebacken.

Kartor och annat tillbehör för resan genom Strömsholm kanal ordnades och avresedagen bestämdes till den 15 juni 1972 klockan fyra på morgonen !!! Nu skulle det föras loggbok minsann, 45 passerade vi Tranebergsbron, 5:20 passeras Kungshatt då måste man spotta överbord av någon anledning, John klarade av det. Passerar sen Jungfruholmarna 5:30. I sundet till Lillön börjar det regna så smått. 6:40 motorstopp !!! Regn !! Paddlar iland vid Lillön, fyller bensin och väntar på bättre väder. När det slutat regna hittade John felet och vi är på väg igen.

Kl 9:00 är vi på Södra Björkfjärden, lite krångligt med alla prickar, sen har vi bara ett blad ur en skolatlas att köra efter (!) Vi var inte alls rustade för denna resa, det märkte vi snart. Mälaren är 12 mil lång med massor av vikar och öar åker man in i någon djup vik kan det ta en dag innan man hittar stora leden igen men vi tycks hålla kursen, följer fyrar och prickar för stora leden, men fy vilket stort vatten, hoppas verkligen att motorn håller för nu är det verkligen långt till land. Tänk om motorn börjar brinna (!) 4500 lastfartyg passerar Mälaren årligen på väg från och till Västerås och Köping.

Vi kände snart att vi måste köra mot ett land för att "märkla" lite, tyvärr måste vi passera stora farleden och där kommer just då ett av de dessa stora lastfartyg, och dom kommer fort!!! Dom signalerar vansinnigt och vi pressar motorn till det yttersta och klarar oss med ett nödrop, svallvågorna skjuter oss med en väldig fart framåt. Efter lite privata uppdrag i buskarna, är vi snart på väg igen.

Nu kommer vi in i Kolsundet (Stallarholmen) Kl 12:00 skymtar vi Strängnäs, och där har dom bensin och öl säger John.

Och efter en kort promenad har vi fått båda delarna och John har redan några starköl i magen, och har gått och lagt sig kl. 15:00!!! Han som var van att kajka på Mälaren, jag var nu ensam styrman, på detta stora hav! Passerar Hallingöns fyr. Kl 18.00

Ser ut att bli ett otäckt åskväder en kolsvart himmel närmar sig fort, jag försöker väcka min styrman för att få hjälp med ankringen, men förgäves, fick ankra ensam. Ovädret går ganska snabbt över och 18:30 försöker jag att väcka styrman igen men lika omöjligt, skall försöka komma till Kvikksund. När kl är 20:00 går jag in i Hamraviken mot Strömsholm, 20:15 Kvikksund !! Halva sträckan klarad på 16 timmar, nu återstår 10 mil i Strömsholms kanal med sina 26 ! slussar ! Väckte nu styrmannen och talade om att vi skulle övernatta här i Freden, (del av Mälaren), han måste väl vara utsövd, kan jag tro. Vi lagade lite mat och fiskade, sen blev det kojning efter en 16 timmar lång dag !

Den 16, hönsoppa klockan halv sju, Kl. 9 ringde vi slussvakten om slussning. Slussarna var ju inte så väldigt höga i början som tur va, vi fick träna lite. Nu har vi också en riktig karta ! Kring tolvtiden har vi passerat sex slussar och fy va det var jobbigt !! Slussarna är ju oftast murade av grästen så att sidorna är ojämna och skrovliga. Jag fick sitta på ruffen i fören och fick ett repände nedslängd och tillsägelse att med fötterna hålla lagom avstånd från slussidorna så att inte båten eller fendrarna fastnade i stenarna för då kunde båten tippa eller brytas sönder. Men höll man för långt avstånd så rusade vattnet, som kom med stort tryck från de övre slussarna, emellan båten och väggen och den snurrade runt och krockar med andra båtar skulle bli följden. Mycket riktigt, direkt när dom släppte på vattnet trycktes genast båten fast under en utskjutning i väggen, jag låg på rygg på ruffen och jag fick skjuta med bena allt vad jag orkade för att få loss båten, genast så rusade vattenmassorna mellan båten och väggen och fören vändes snabbt ut mot mitten jag höll mot i repet allt vad jag orkade det fanns ju heller inget att hålla sig i , ruffen var ju blankpolerad och det var med nöd och näppe att jag inte drogs ned i vattnet.

Men värre skulle det väl bli när vi kommer upp till de riktiga slushhöjderna. Och dom fanns ju i Hallstahammar, höjderna på dom kan jag inte erinra mej, men jag kan intyga att man känner sig ganska så liten när man satt där på fören med repet i hand och tittade uppåt. Slussvakterna var ju många gånger unga grabbar som tyckte det var roligt att skrämmas. Så var det två-tre slussar i följd så släppte dom på vatten från alla samtidigt, man såg hur det sprutade 10-20 tals meter ovanför, det gick ju naturligtvis fortare på så sätt, men jag tror inte att det var tillåtet. Dom flinade lite när dom såg våra likbleka och förskräckta ansikten! Nåväl det gick ju bra så vi kunde fortsätta nedstänkta och lättade.

Vi känner snart att det är läge att stanna och natta. Det får bli i Ålsåtra. Efter lite köttbullar och potatis var det så läggtax klockan 22:00.

Den 17 startade vi 7:30, gick bra tills vi körde ut ur slussen vid Fermansbo, jag satt på fören för att hålla undan för slussportarna, då gick roderlinan av så vi gick med full sula mot land in i buskar och kvistar, de växer nämligen oftast rakt ut i kanalen, men jag lyckades till sist trassla oss ut i kanalen igen.

I Seglingsberg måste vi kyla av motorn, den har lika jobbigt som vi, motorn krånglar då och då.

I Fermansbo intill Fagersta var de sista slussarna.

Man passerar under kanalfärden, hela tiden, stora och mindre sjöar, Åmänningen, Virsbosjön, Stora och Lilla Aspen, Södra och Norra Barken ett ställe som jag minns särskilt var omkring Surahammar, Ramnäs där var helt plötsligt hela sjön avstängd med något slags nät och tunga klot, vi körde ganska länge fram och tillbaks för att hitta någon öppning, men det fanns ingen!!!! (svårord, svårord!!!)

Till sist kom en till båt på väg åt samma håll så vi kontaktade dem och vi körde fram en båt och lyckades med förenade krafter lyfta upp några av kloten på rufen så vi kom under varsin gång!

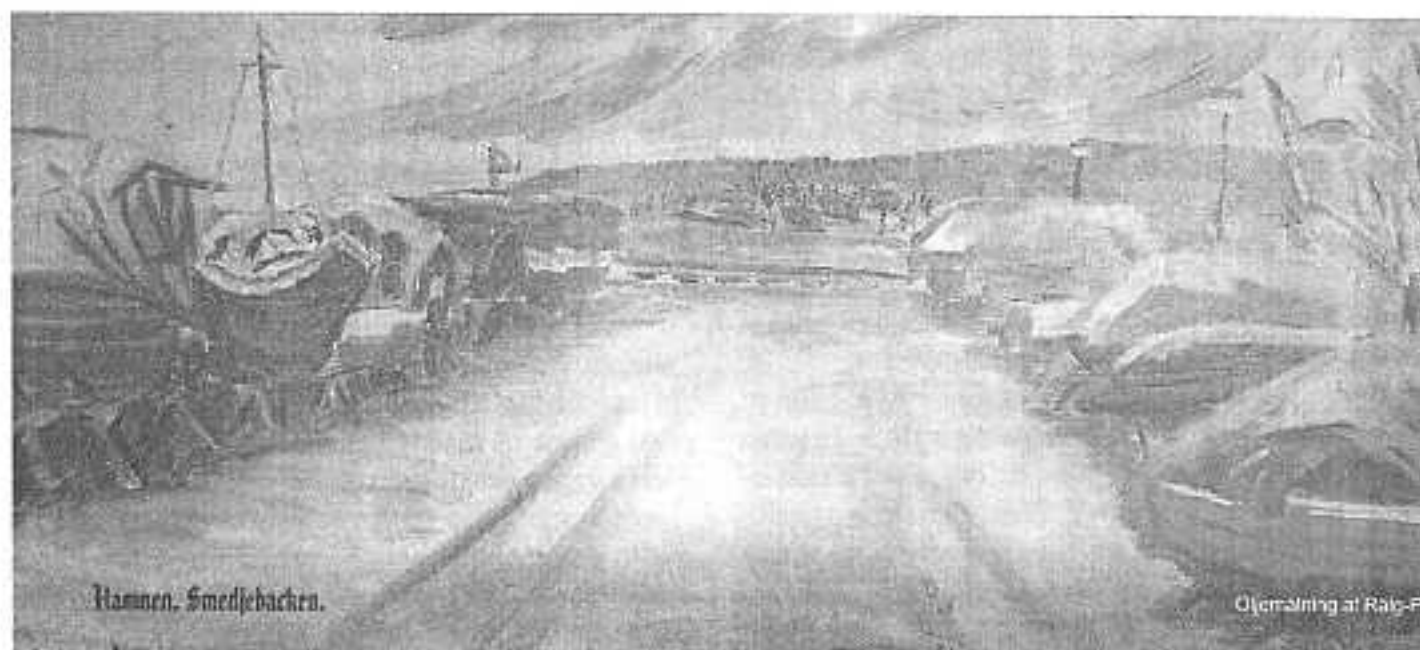
Loggboken är nu för många knop se'n undanlagd, det finns för mycket annat att syssla med. Roderlinan vi inte hålla, vi har lagat den tre gånger och motorn tröttnar då och då eftersom den är igång hela dagarna.

Det är naturligtvis väldigt fint efter kanalen det är inte bara slussar fast dessa minns man ju bäst. Men man måste ju vara alert hela tiden för på många sträckor är kanalen väldigt smal och stenig så man måste följa prickningen väldigt noga ävenså när man kommer in i sjöar emellanåt, väldigt lätt att åka vilse komma in i djupa vikar. Men vi klarade i alla fall de höga slussarna och kom så småningom till Barken efter 3 dagars kånkande.

Nu är det så att det naturligtvis finns en båtklubb Smedjebacken och det finns väl knappast någon annan plats att "parkera" på. Den sommaren var det fullproppat i hamnen. Vi körde runt lite tills vi hittade någon "allmän" plats där vi ankrade i en dyvik, och vi var i båda ganska så trötta på allt vad motorbåt och slussning heter.

Låt nu inte detta avskräcka dig som har, eller tänker köpa båt, det är en fantastiskt härlig resa om man tar lite tid på sig. Det finns många mysiga gästhamnar efter hela kanalen, likaså i Mälaren (skaffa sjökort, nödvändigt!). Många fina städer att besöka efter Mälaren.

Största tillåtna bredd på båtar är 5 meter, längd högst 18 meter, djupgående 135 cm. Lycka till!!!

Hamnen, Smedjebacken.

Ojersjöning av Ralf-P.

SOL
SOMMAR
SEMESTER...

VALROMMEN
TILL

NÅS SERVICECENTER
TEL. 0281-302 19

VÅR SPECIALITET HUSTRANSPORTER PÅ PLATS I TID !!

Hemmings Åkeri AB

PER & BÖRJE

Specialitet
Skogs- & Hustransporter

Starbyn 12
780 53 Nås

Tel + fax: 0281-300 90
Per mobil: 070-213 68 99
Börje mobil: 070-263 33 54
Mail: hemming.ab@xpress.se

Vallkulla 1914

På försommaren 1914 kom Smed August till Karingberget och frågade om någon av oss flickor kunde komma till Kölaråsen och vara vallpiga. Vi var ju så många.

Jo då, det var väl jag som kunde. Jag fick följa med honom och vara i Kölaråsen or hel sommar.

Min sovplats var nere i kokstugan. Där låg också pigan Katarina och drängen Johannes och jag fick ligga i en sliker spjålsäng. Jag var elva år.

På morgnarna gick Katarina först upp till huset. Sen skulle vi till lagårn och mjölka till sommartagårn som låg en bra bit från huset. Jag fick mjölka såna kor som var lösmjolkade. Gud så trött jag var men hä skulle mjölkas. Jag tycker jag ser Katrin än. Hon hade en blårutig kjol på sig som nästan släpade i backen så man knappas såg fötterna.

Efter mjölkningen gick vi upp till huse med mjölkhinkarna. Sen skulle jag tillbaka och släppa ut korna och följa dem till skogs. Man behövde inte vara med dem hela dagarna utan jag följde dem halvväg fram till landsvägen, till kvarnen. Sen skulle jag gå hem igen. När klockan hunnit bli bortåt tre på eftermiddagen skulle jag åstad och leta på krittarna. Då fick jag gå hela den där vägen från till landsvägen och fram till Smens bygge. Där någonstans kunde jag hitta dem. Ofta var jag så rädd när jag såg slika tjocka moln torna upp sig. Nu blir det åska, tänkte jag och kutade så fort jag orkade och fick tag på korna och iväg hem med dem. Och så var det samma nästa morgon igen. På dagarna under slättern skulle jag vara med och räfsa. Jag fick göra allt möjligt.

En dag skulle jag följa korna till skogs och stanna hos dem. Jag tänkte: nu ska de gå dit dom vill. Ja, dom gick väl och jag efter. Vid middagstiden stannade de för en vila. Jag hade litet matsäck med mig, en par smörgåsar och en mjölkflaska. Jag såg dem där mitt i skogen och åt och tyckte det var gott.

Korna vaknade så småningom men låg kvar och dāsade. men det ville jag inte vara med om så ofta. Dessa dagar tyckte jag var alltför långa. Fortsättning nästa sida

Ni undrar säkert vad jag fick för lön. Den bestod av ett blårutigt klänningstyg, som någon sydde en klänning åt mig av. Och så fick jag en lammunge som var både svart och vit eller snarare grå. En dag på höstkanten var vi uppe i Smetäppan. Potatisen skulle tas upp. Då kom Einar dit för att hämta mig för då skulle jag hem och gå i skolan. Oh, så glad jag blev att få se honom! Det var inte så lätt för en elvaåring att vara hemifrån en hel sommar. Men med så många barn hemma fick mamma och pappa se till att vi kom ut för att hjälpa till annorstädes och tjäna vårt uppehälle. Ja, så drog vi iväg hemåt igen Einar, jag och lammungen. Den var väl rätt stor vid det här laget. Vi bar den bitvis och ibland fick den gå själv. På den tiden hade Smed August inga egna barn. Först på gamla dar, gifte han sig med Jenny i Digerliden. Jenny och jag var jämgamla och skolkamrater.

De gifte sig och fick två barn. Vivi som bor i Järna och Herbert som övertog fädernegården.

Nog skulle det vara intressant att åka till Kölaråsen och se hur det ser ut där nu.

En annan sommar var jag i Stentjärnsberget och hjälpte till hos Norrström och Sara som de hette. De hade kor från Järna där på bete som de skulle ta hand om. Det var väl så där sju, åtta stycken samt en skock får. Korna skulle drivas genom skogen från Järna och vi skulle möta dem ungefär halvvägs. Vi gick förbi Torpberget, vet katten hur långt vi gick innan vi träffade på dem. I Stentjärnsberget kom de in i sommarlagårn och det var min uppgift att mjölka dem. Inte hade någon separator heller så de slog upp mjölken i spannar och skummade av grädden. Av mjölken gjorde Sara ost. Jag skulle stå där och röra om i vasselgrytan, röra i den stora grytan tills missot var kokt. En hel sommar fick jag hålla på med slikt. Jag kunde spy bara jag tänker på denna vassla. Ja, ja, Norrström. Han var en storlek för sig. På vintern var jag dit i något ärende, jag kommer inte ihåg vad. Hur som helst. Spel Sara hade bakat, det var hon duktig på, slikt matbröd i kakor ni vet.

Hon hade flera stycken liggande på en bräda i köket. Hon bjöd mig på kaffe och på det nybakade brödet, vita fina bullar. Då kom Norrström in och fick se att hon tagit av det nya brödet. Gammalt fanns också kvar. "Hurså har du tatt å då där ny bröe!" sa han ilsket till henne. Han tyckte nog gott hon kunde ha gett mig av det gamla brödet.

En gång kom Norrström till Käringberget. Det var vinter och mycket kallt. Sara var förkyld och Norrström kunde inte mjölka, påstod han. Då kom han till oss och ville att någon av oss flickor skulle följa med dit. Det var säkert tjugo grader kallt och mamma menade: Inte törs jag skicka ut ungarna när det är så kallt. Det var inget han kunde göra åt det och när han gick sa han spetsigt: Tack för hjälpen!

Nog var vi tacksamma att mamma hade courage att säga ifrån ibland.

Berättat av Signe Hühbert Skrivet av Lailu Spohn

... MAN SKA HA LITE TUR IBLAND...

**Bil & maskin i
Dala-Järna AB.**

Telefon 0281-595700

DEN FINNS ...

...på Brasiliens eukalyptusplantager..

...på Tysklands Lüneburghed...

...på Spanska höglandet...

...vid foten av Österrikes Grossglockner...

...på Franska centralmassivet...

...i Canadas vilda skogar...

...och framför allt i Nordens alla skogar...

...och där den finns sitter alla rätt med en SIT RIGHT

...VI FÖR ÄVEN MOBILA NIVELLERINGSSYSTEM, HYDRALISKA ROTATORER MED TILLBEHÖR VI HAR GRIPAR I MÅNGA OLIKA STORLEKAR OCH UTFÖRANDE FRÅN DG 8 TILL DG 35, BOGGI-BAND AV FINSK TILLVERKNING, KOM IN TILL OSS PÅ NÄRSJÖ-VÄGEN 36 OCH TITTA VAD VI HAR, ALLTID KAN DET BLI EN KOPP KAFFE, VÄLKOMMEN !!!

Nas Finnmark

Kölaråsen (Ronkala), Smens, Gammel-Hea, Ny-Hea.Smens bygge.

Kölaråsen (Ronkala) var nog troligen den allra första finnbosättning på västra finnmarken, och den upptogs av Per Nilsson "Pennainen" år 1651 och skattläggning begärdes år 1660 samtidigt med (Mörtnäs) el. Laknäset av Henrik Andersson "Ampiainen". Och år 1665 fastställdes rägängen mellan Flatén och Kölaråsen. Per Nilsson dog 1672 och äldsta sonen Nils var sedan ägare till stället men han dog 1695 av svält och Nils syster Karin Persdotter som var änka skall troligen ha sålt stället till Olof Olsson "Ronkainen" f. 1625 med familj redan 1680. (han kom troligen från finnstället Skräckarberg vid Norska gränsen) Om det då var Nils eller systern Karin som var ägare till stället är ovisst. Ronkainens hustru hette Karin f. 1615 och dog 1699. De hade 4 barn där den äldsta Mats f. 1651 (och gift 1679 med Anna Henriksdotter f. 1657) som kom tillsammans med fadern Olof och köpte stället ca. 1679. Detta ställe är det som ligger längst i S. efter vägslutet uppe vid övre byn och benämnes Samuels, ägare idag är Lisbeth Skoglund dotter till Ellen och Åke. Där det skall ha funnits ett Replageri i något av uthusen.

Andra stället som finns kvar än i dag där uppfartsvägen slutar heter Tysks och som nu senast beboddes av Åke och Ellen Skoglund men ägs idag av Tryggve Norstrand och hustrun Sussi som ägt stället i ca.3 år och är fast boende i Kölaråsen, Tryggve kommer från Älvdalen och Sussi från Ornäs. Väster därom på åsen har Göte Haurula och Ethel sitt ställe han kom hit från Tornedalen till Grängesberg på 80-talet och köpte platsen här i Kölaråsen och byggde sig ett fritidshus men är numeda fast boende sedan ca. 10 år tillbaka.

Nästa hus som ligger efter vägen ner ägs av en son till Tryggve Norstrand. Och ytterligare ett hus som ägs av en Stockholmare samtliga har en underbar utsikt åt öster över Näsens sjösystem.

Smens eller "Kölaråstorp", som det kallades när det upphygdes år 1778. Och 1793 skrevs det kontrakt mellan Hindrik Hindriksson tillika hustrun Brita Isaksdotter i Kölaråsen och Liesmeden Anders Ersson Nybergsheden f. 1764 i Säter, samt dennes hustru Maja Andersdotter f.1755.

Senaste ägare till Smens är Sme Herbert Jansson nu boende på äldreboendet i Äppelbo. och Sme Herberts syster son är den som vistas på stället mesta tiden.

SÖ om Smens ca 1 km på en ås som delar myren från Flatån finns rester efter myrmasmasslagg som framkommit efter kultivering vilket kan sammanbinda stället Smens och alla liesmeder som nyttjat stället "Smens". Och Långskogsfallet, verkar hava varit attraktivt som boplats för sin rika växtlighet och de 15 hektar som den innefattat för både åker och slog. Men det blev aldrig där någon bosättning i stället så testamenterar Liesmeden Anders Ersson till sin son Anders sitt ägande byggställe Långskogsfallet med hela dess innehåll, samt smedjan med all dess inrede och Brännvinspannan och fisklekarna i Flatån och sjön Näsens. *Skall myrmasmassan vid Flatån ha varit grundmaterial åt "Smens" smeders Ljetillverkning?*

Tre av husen i övre byn Kölaråsen : Norstrands gård och vyn mot öster med Näsensjön i bakgrunden, under gamla stugan och Haurulas hus som ligger högst upp på berget. Dessa är året runt bebodda.

Nås Finnmark

Gammel Hea

Gammel Hea som var huggarställe beboddes först av Samuel Samuelsson - som kom från Järna 1827 och Näfver Lars Jansson var också bosatt på Gammel Hea som huggare.

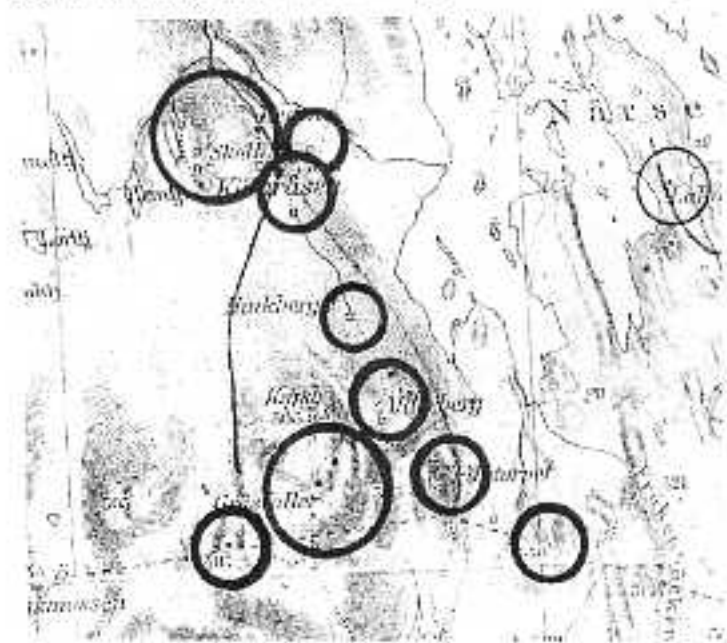
Ny Hea.

Hed med bördig jordmån och slättermark.
Låg före "Smens" efter vägen ner mot Flatån
Var bebott av familjen Låås från 1930 - ca. 1970

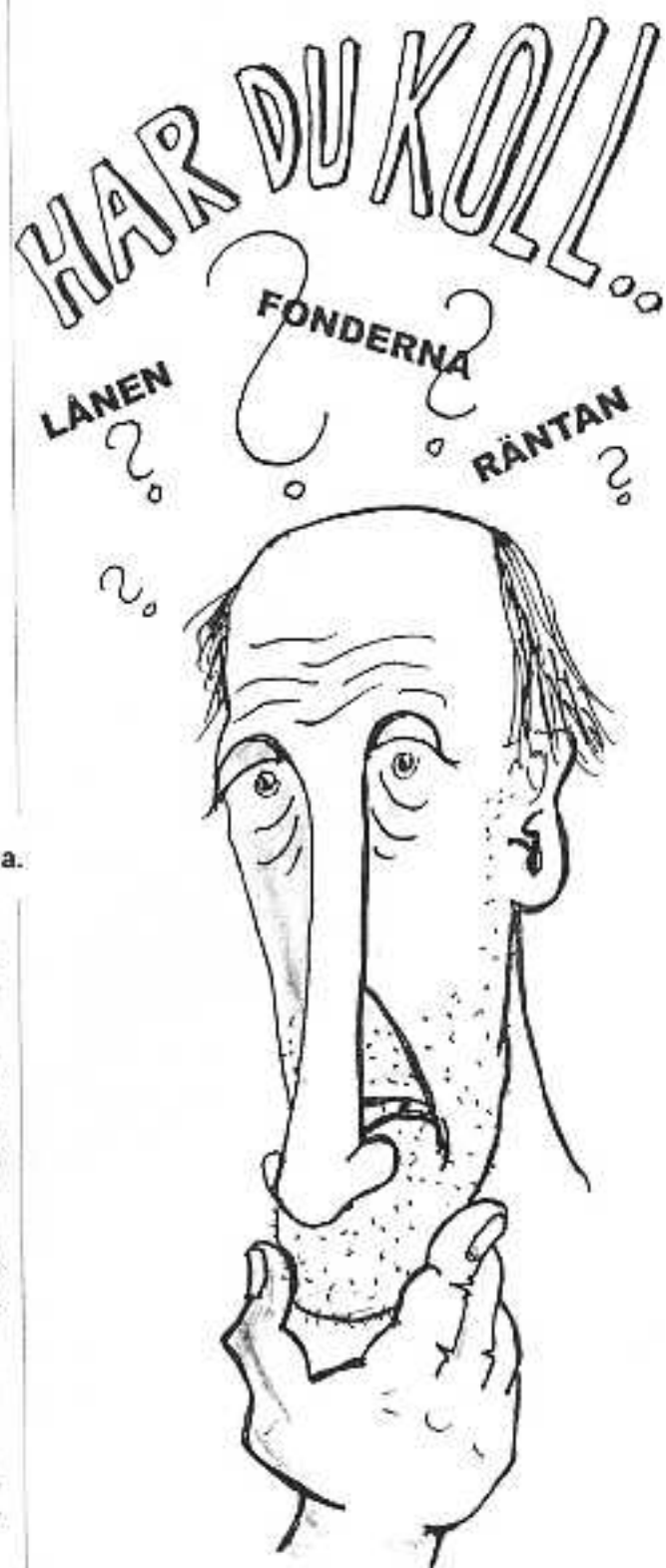
Smens bygge

Ligger ca 2km norr om Kölaråsens uppfart efter vägen mot Flatbyn Sägen ca. 500 m från Kölaråsälvsbron och ca 100 m in i skogen åt vänster. Endast en stor kalkkälla vittnar om gammal boplats Erik Jansa med hustru bodde här en tid, men Näfver Erik var nog den sista boende här, så sent som på 1930-talet.

Denna tidnings Finn- bosättningar finns inom ringarna.

Smens

VI HJÄLPER GÄRNA TILL !

HANDELSBANKEN VANSBÄ

TEL. 0281-120 20

Kölarås skola

Samuels ägare Lisbeth Skoglund

Trygve Norstrands sons hus

Stockholmsfamiljens Hus

...DÄCKPROFFS DYGNET RUNT!

DÄCKTEAM

24 DYGNET RUNT SERVICE
TyrePro AB 0281-13090

"Nickusboa"
Nås Hemslöjdsförening
(aka lövring)
Tel. 0281/30752 Postgata 51 29 48-0

Vi a sô myttje fint ,
sô kôm in ô koksâ...

Historia berättad av Esbjörn Jont när-
Dopp Ragnar följd mä Esbjörn och Per-Erik tä Leksand på hocky. Ó i biln dit förklar Ragnar att i ishockey sô stäng dom tä klöcka när int pucken är spälbar. Män då hä e fotboll där går klockan hel tia hä e bära när bollen kôm in i en hönsgål sôm hä kan hända att dom stan klöcka

Nås Finnmark

Söder om Kölaråsen ända mot Säfsnäs socken-rågång skall det ha funnits minst 11 finnbosättningar. Men på de flesta av dessa finns endast rester av husgrunder och odlingsrösen kvar, fast på 3 el. 4 av bosättningarna kan man urskilja timmer rester och spismurrester.

Slättfallet. eller (Fahlborgs)

som är intakt med nuvarande bosättning som tillhör Willy Gustafsson, men Slättfallsstugan låg ca 100 m väster om Willys hus bakom stallet men den blev senare flyttad 2 gånger till och den som benämns Fahlborgs är troligen den ombyggda ursprungsgården.

Villy byggde till ett hus i Slättfallet som bebotts av Torsten Kramer på 80 talet

Kölarås Skola som står strax intill gården som ägs av Villy och bebos av sonen Jimmy. Tidigare bodde där en kolega till Göte Haurula som hette Sven Pilstål och jobbade också i Grängesberg Skolan restaurerades 1924 nedlades sedan 1940.

Kansas

har legat strax söder om Slättfallet på S sidan av Röjsbäcken. Idag är allt borta endast några odlingsrösen vittnar om bostället. och här var nog Henrik Pålsson f. 1754 den som tog upp Kansas år 1788 efter att han kommit från Säfs församling och fått 50 års skattefrihet på sitt torp på 2 tunnland där han bortforslat 1517 lass sten av S:e, 6:e, kornet. Henrik var gift med Stina Nilsdotter f. 1755 från Marcusfallet i Säfsnäs hon blev sängliggande i 16 veckor i Vattsot en svår sjukdom där ingen hjälp varit att hoppas och hon avled då år 1816.

Slättfallsstugan (Fahlborgs)

Hinkberget. eller (Hindersfallet)

Ligger ca 2 km. längre söderut från Smedens efter vägen som leder ut mot sjön N.Lejen.

Här syns grundgjutningen efter stugan och även rester av en långvägg.

Mats Olsson f. 1740 var nog den förste i Hinkberget, han var en avkomma i tidigt 1600-tal till "Stor Pål" eller Pål Larsson Turpoinen som avled 1654 och äldre halvbroder till "Pikas Jan". och ända in på 1900 talet finns släktledet till Olers Erik Larsson f.1866 bagarn i Nederborg som var morfar åt Lindgren barnen.

Jan Matsson f. 1787 i Alderberget gift med Liesmedens dotter Anna Catharina Andersdotter f.1794 från Smens i Kölaråsen. De fick 5 barn där äldsta sonen Johan blev Kajs Jan och som upptog Rönnfallet. (Se Rönnfallet).

Harknoppen (Torpismagg)

Ligger strax norr om Alderberget och upptogs av Päck Jan Jansson f.1769 från Dunderberget gift med Catarina Jansdotter f.1778 från Säfsnäs. De föder 2 barn 1800 och 1805 året efter drunknar Jan i Närsen, Catarina blir lämnad ensam med 5-åriga Jan och Anna som inte fyllt 1 år. 5 år senare var hon både änka och barnlös. Det var när Rödsoten härjade. 1814 säljer hon torpet i Harknoppen till Jan Christoffersson i Kölaråsen och samma år är torpet i Jan Svenssons ägo efter att han blivit änkeman något år tidigare och gifter sig med 37 åriga änkan efter Päck Jan och de bosätter sig i hennes tidigare hem i Harknoppen där hon föder en son Mats men avlider sedan i barnsbröd 7 dagar efter födseln. Sonen Mats dör 2 månader senare. 7 år därefter flyttar änkeman Jan Svensson till Ödeby.

Villys hus efter ombyggnaden

Nås Finnmark

Alderberget. (Hindersfallet)

Påhörjades troligen omkring 1768 när Zachris Hindersson f. 1747 i Drafsen, som åkte omkring som Skomakare, han arbetade i Kölaråsen där han träffade Olov Matssons dotter Maria f. 1741 som gifte sig 1768 och det är troligt att de upptar Alderberget då. Sedan bor även Mats Olsson f. 1817 med hustru Magdalena Hübbert f. 1820. Mats ligger för döden när hon föder sitt sista barn Mats dör 2 dagar senare. Magdalena gifte sig om sig 8 år senare med Päck Johan.

August Finnström från Säfsnäs f. 1851 gift med Lisa Jansdotter från Kölaråsen f. 1857. Lisa födde tvillingar året innan giftermålet och den ena avlider ca. 3 veckor senare i Söderala socken Gävleborgs län. August kom från Lindesnäs till Alderberget 1889 och blev kvar till sin död 1924. Han blev änkeman 1900 och hade då många små barn men lyckligtvis 1 dotter som kunde hjälpa till hemma. De övriga var 8 pojkar och en 2 års tös.

År 1894 föddes också ett par tvilling pojkar, då hamnade de i stora problem. Modern Lisa blev sjuk i barnsäng och födde en pojke med hjälp av en grannkvinna som var den enda hjälpen på finnmarken. Men Lisa blev svårt sjuk, när ingen bättring skett efter två dagar trodde hon att hon skulle dö. Grannkvinnan som hjälpte till var förtvivlad och beslöt "buda" karlar för att få henne till Nås sjukstuga. Det var den 30 nov. hösten hade kommit och vintern var i antågande. Alndjup snö efter sommarvägen, andra vägar fanns inte. Närsens is bar inte heller, kylan har inte varit tillräcklig. Det hade varit töväder så en viss skare rådde. Modern bands fast i sadeln på en häst. Det gick en man på varje sida och stödde henne, den tredje ledde hästen. När hästen gick så bar det ena steget varpå det andra bar igenom, man kan förstå vilket lidande den redan sjuka kvinnan fick utstå. Sent omsider kom man fram till Frösaråsen dit färden var ställd för där fanns närmaste landsväg. Då var den arma kvinnan aldeles slut. Hon sade:-Hjälp mig in på köksgolvet för nu dör jag ! När hon så legat där ungefär en timme födde hon sitt andra barn, en tvilling till den första. De föddes alltså den 28/11 resp. 30/11 men är antecknade den 28/11 i kyrkboken. Efter några dagars vila och slädfärd till Nås sjukstuga återvann hon snart hälsan och kunde återvända hem till sitt myckna arbete. Lisa dog 6 år senare år 1900.

Filptorpet (Lilla Alderberget)

Filptorpet var fåbodställe till Tyskgården. Bjess-Edvin f. 1843 som blev måg där fick ärva stället och var den som först bodde där permanent. De flyttade till USA 1868. Per Magnus Säfström som kom från Ludvika till Näveråsen 1842 och bildade familj med Sara Larsdotter men efter 16 år 1858 flyttade dom till Lilla Alderberget där de blev kvar i 11 år. Päck Lars Andersson f. 1840 gift med Matilda Bjesse f. 1842 bosatte sig bl.a i Kölaråsen men kom senare till Lilla Alderberget år 1871, här bodde dom i 14 år för att sedan flytta till Skansbacken i Nås. Näver Erik Jansson f. 1862 och Johanna Jansdotter f. 1850 gifte sig och flyttar till Lilla Alderberget år 1891 hon dör sedan 1899, då flyttar Erik till Skansbacken i Nås och gifte sig en andra gång och blir åter igen änkeman år 1903. Näver Erik var barnlös i bägge äktenskapen, han flyttar sedan till Mora och bor där till 1930 då han som 68 åring flyttar till Kölaråsen ("Smens bygge").

Kärnmossfallet (Lamso)

Per Göransson Braman f. 1794 från Lejen och Stina Nilsson f. 1794 från Säfsnäs samt deras 3 barn Peter f. 1819, Anna Stina f. 1820. Maja Cajsa f. 1823. Peter och hans hustru Brita Lisa Persdotter kom till Kärnmossfallet från Lejen 1863 som nybyggare och syster Anna Stina följde med och hjälpte broderns familj i 35 år, sedan flyttade hon till Heden och Tyna 1898. Anna Stinas dotter Emma Matilda f. 1860 som var gift med Johan Olsson Lilja f. 1857 dog 1890 endast 33 år Emma hade 3 barn före äktenskapet Hanna Axelina, Johan Albert och Klas Lilja som var bosatt i Skansbacken Nås och har många roliga kommentarer från sig. Emma flyttade som änka 1898 till Heden med barnen, sedan Tyna. I Kärnmossfallet skall även förekommit Brännvinskokeri och Bordellverksamhet så det har varit rätt mycket folk som besökt platsen på slutet av 1800 talet där bl.a Lars Hindersas far aldrig kom hem igen efter ett besök men han hittades i ett flyhål eller "järnläst" strax söder om Kärnmossfallet som därefter blev kallat "Hinrikes hål". Om han avsiktligt gått i eller om det förekom något brott blev aldrig uppkärvat. Efter 1898 har det troligen varit tomt och öde i Kärnmossfallet.

Nås Finnmark

Linjeåsen

Ligger Ca. 1 km. söderut från Tjaderviken i Närssjön. Där kan man se spår av odlingsmark, men rester av boningshus och odlingsrösen är nästan helt obefintliga. Men detta finntorp strax N om "Säfs rå" skall ha bestått av ett bostadshus och 3 ekonomibyggnader. Ö Johan Nilsson f. 1814 kom från Lejen, var gift med Anna -Stina Olsdotter f. 1819 från Frösaråsen. De hade tre flickor mellan 1 och 12 år när de kom till Linjeåsen år 1858 och var troligen de som var Nybyggare och upptog stället.

Ö Johans bror Petter f. 1817 med hustru Maja Hinriksdotter f. 1811 från Kölaråsen kom senare också dit. (Flyttar 1868 till Amerika) de hade inga gemensamma barn men Maja hade en dotter före äktenskapet Clara f. 1832 som gifter sig 1861 med Anders Henriksson f. 1827 från Röberget. Bosätter sig också i Linjeåsen men flyttar 1869 efter till Amerika. Så dess förinnan bodde 3 familjer med barn i Linjeåsen med endast ett enda bostadshus.

Gräsfallet

Ligger ca 1 km. söder om Kajsberget ca. 200 m. N om "Säfs rå". Rester av odlingsrösen och spismur kan urskiljas annars är allt borta. Den förste som bosatte sig i Gräsfallet var Nybyggaren Mats Ersson från Säfsnäs f. 1785 gift med Cathrina Nilsson f. 1796 från Lejen. De fick också en dotter Cathrina f. 1819 som blev gift med Krass Jan Hindersson f. 1822. De fick 11 barn varav 2 som dog i späda ålder. Familjen flyttade till Åls socken 1867. Samma år flyttade Carl Nordström f. 1824 och Anna Jansdotter f. 1825 från Säfsen, de hade 6 barn och ytterligare 2 st. föddes på Gräsfallet sammanlagt 7 flickor och 1 pojke. Två av flickorna flyttade till Säfsnäs och två år senare flyttade Carl med fru och 4 barn efter medan två äldsta döttrarna stannade kvar ännu ett år genom att till Gräsfallet kom istället Lars Johan Andersson f. 1849 och Johanna Carlsdotter f. 52 båda från Säfsnäs. De hade en nyfödd son som flickorna ville stanna och hjälpa till med. Vistelsen i Gräsfallet blev ca. 1 år och i stället kom Näver Fredrik Jansson f. 1853 och Maja Lena Samuelsdotter dit från Kölaråsen de fick 9 barn under de 22 år som de bodde i Gräsfallet.

Fortsatt nästa spalt

Samma år flyttade Carl Johan Vilhelm Braman/ Holmstrand f. 1851 och Anna Lisa Jansdotter f. 1852 dit från Orrmossen 1898. Efter Braman/ Holmstrand beboddes Gräsfallet av August Finnströms son Anders tills han flyttade till Säfsnäs 1937 när stugan senare revs.

Orrmossen

Den låg mitt i Säfsnäs rågång med husgrunder på bägge sidor, men boningshuset låg ca. 25 m. in på Nås-sidan, annars låg den ca. 500m västerut från Gräsfallet. Troligt var det Kajs Jan Jansson som upptog stället, men han var borta mellan 1851-1859 och när han återkom 59 var Orrmossen upptagen av Carl Carlsson Bjesse f. 1828 och Sara Nilsson f. 1829 som blivit nya ägare till Orrmossen. De bodde där till 1863 och då kom Johannes Fernström f. 1818 och Matilda Ljungman f. 1830 från Floda de bodde där i 10 år sen flyttade de till Säfsnäs. Och 1873 kom Carl Johan Vilhelm Braman/Holmstrand dit och bodde där i 25 år till 1898 som sist boende i Orrmossen innan han flyttade till Gräsfallet.

Rönnfallet

Kajs Jan Jansson f. 1819 och Maja Kajsa Persdotter f. 1823 upptar istället Rönnfallet 1863 som ligger ca. 1000m nordost om Orrmossen och strax nordöst ca. 500 m. Kärnmossfallet. Kajs Jan avlider 1879, Maja Kajsa flyttar till Leksand 1888.

...tänker ni reparera lite, och är lite ohändig, ring oss vi är händiga !!

HJULBÄCKS BYGG HB.
TEL. 0281-301 72

070-3553349

Mörtnäs på Laknäset. = (Bråtnäset)

Henrik Andersson (Ampiainen) begärde skattläggning på Mörtnäs samtidigt som Pennainen begärde skattläggning på Kölaråsen år 1660 och det framkom då att Ampiainen påbörjade torpet Mörtnäs 16 år tidigare (1646) medan Pennainen påbörjade 1651. Men Mörtnäs blev troligen aldrig skattlagt. 1666 står Mörtnäs öde och därefter nämns inte Henrik mera, men han skulle ha flyttat mot Värmland och avlidit där år 1675.

Ampiainen skulle haft 7 ostyrtigt självsvåldiga pojkar och 1 flicka Margareta f. 1643 som skulle blivit våldtagen 1658 av Erich Paulsson i Säfsnäs. Erich blir fälld för mökränkning.

Bröderna skall ha rånat och bestulit folk som färdats på kyrkstigren mellan Säfsnäs och Nås som gick strax bredvid Laknäset och blivit instämnda till tinget i Nås, men de infann sig aldrig, därför avkunnades ett utslag att varhelst en Ampiainer påträffades var det lovligt att skjuta honom. Efter en sådan dom lämnade de trakten och den siste av bröderna företog en natt innan att göra inbrott i Svenskarnas Kråkbo eller Moråsen där en dalgute låg och sov och vaknade av att Sonen Ampiainen höll på att bryta sig genom taket. Svensken hotade med att skjuta honom "Skjut mig hit och skjut mig dit" sa Ampiainen och fortsatte bryta sig in. Svensken tryckte av och Ampiainen störtade livlös ner från taket. Han blev nergrävd i ett kärr intill.

1666 står Laknäset öde och Henrik nämns inte mer. Pastorn i Nås får från o med nu nyttja Torpet som sin fåbod.

Laknäset blev aldrig skattlagt. Den blev senare utdömt att inrymmas och lagt under Narsen efter skatt läggning. Det sades att Kopparbergs gruvor gjorde inkränkningar på skogen och Svedjandet.

1681 kommer två av bröderna Micael och Pålh ännu en gång med begäran att få slå sig ner i Laknäset, men får åter avslag. Micael härsknar till och kan inte hålla tungan i styr och klandras för ohövligt och obildat tal och befalles att packa och ge sig av

När C.A.Gottlunds anteckning står att läsa "*Ett litet stycke från Sormula (Narsen) förekommer Mörtnäs, eller Laknäs som det även kallas, vilket är en udde i sjön Narsen och utgör prostens i Nås fåbodar vilket där underhåller 40 kor och två kullor eller pigor.*"

Senare blir det bostäder, från Narsen kom Lars Jansson f.1807 och Stina Matsson f. 1808 troligen 1835 för att senare flytta till Råmen 1839 med sina 3 barn.

1840 kom sedan Mats Andersson f. 1810 med hustru Lena Larsdotter f. 1813. Mats och Lena kom från Näveråsen till Laknäset och det sägs att det var Mats som drog igång på Laknäset efter att det legat nere i 100 år.

Nerigårds Lars Olsson f. 1813 gift med Stina Larsdotter från Sigfridstorp f. 1821 Lars var den omtalade Björnskytten De kom från Nerigårdens i Narsen men flyttade till Kråkbo i Moråsen där Lars byggde en stuga 100 m från fåbodvallen. De flyttade till Leksand 1855 Lars var också spelman och behärskade även säckpipa och han komponerade flera kända stycken bl.a Brudmarsch från Nås finnmark, Björnskyttens gånglåt, Brudmarsch och Säckpipelåt spelad av Nerigårds Lars. Han dog 1895 i Leksand.

Carl Matsson f. 1854 och Anna Stina Magnusdotter från Järna f. 1860 föräldrar till Laknäspojarna Johan och Lars deras tre äldre syskon hade emigrerade till USA på 1920 talet

Carl dog vid 47 års ålder och Anna blev ensam med barnen och hon fick försörja dem med jakt och kliphuggning, i hela 47år var hon änka och ensam försörjare till barnen tills dom övertog moderns sysslor.

SPELTIDER

Onsdag 1 juli kl 19
Torsdag 2 juli kl 15
Fredag 3 juli kl 19
Lördag 4 juli kl 14 o 19
Söndag 5 juli kl 15

KONSERT

Torsdag 2 juli kl 19

www.dalaspelen.com

EN KVÄLLSPROMENAD I VRÅNA

Juli kvällen var varm och skön och lockade till promenad tillsammans med Bengt, Gunilla och Fredrik som kom över på ett välkommet kvällsbesök.

Den vackra sommarkvällen inbjöd till en promenad uppför backen förbi "Örns" numera "Wallanders", en sväng in på "Mårtas" gård, där Sune just klippt och ansat gårdsplanen runt huset.

Över den gamla men välskötta och ensligt belägna gården vilar en rofylld stillhet över alla byggnader där man anar vad sångaren kände när han skrev:

*"Slumrande toner fjärran ur tiden,
toner ifrån stugor från fält och vänan tid.
Innanför rutornas gröngamla stängsel
minnena de sova i ljudlösa ro."*

Tysta hörde vi på när Anna B berättade om de två systrarna Anna och Karin Märthas som ensamma drog sig fram i den lilla täppan med ett par getter, ett potatisland och vad skogen gav.

Karin fick utbildning till finstrykerska och strök och stärkte herrskapsfolkets kläder och fick därmed lite kontanter för de anspråk de båda hade. Kanske var Karins utbildning ett led i dåtidens socialvård för att de båda syskonen skulle kunna klara sig själva.

Anna var svårt synskadad och hade enbart ledsyn. Hon kunde dock binda vackra kvastar av kråkris som Karin hämtade i skogen och som hon sedan sålde när hon lämnade sina alster till bygdens herrskap.

På detta sätt kunde de hålla nöden i stort sett utanför dörren.

Vi fortsatte vår vandring förbi den vackert timrade ladugården med årtalet 1890 inskuret över dörrpartiet där Anna berättade att hon som liten flicka suttit och pratat med Märthas Anna och sett på hur hon drog ikop kråkriset till en kvast och fortfarande kunde förnimma ljudet när hon med seniga händer drog ihop vidjorna kring kvastens skaft.

Med andaktsfull tystnad lämnade vi gården och gick förbi de två mäktiga fuorna bakom ladugården som bidrog till den sakrala stämningen vid det gamla gårdstunet.

Promenaden fortsatte sedan längs den gamla fåbodstigen mot Gräsberget. Över Stenbrobäcken och förbi den stora nu

nästan torra Stenbrokällan och ut mot den handgjorda cykelvägen till Gräsberget som vi korsade och fortsatte upp mot det stenbrott där Ehnströmmarna under en längre tid borrar, mejslat och bearbetat den hårda graniten.

Väl framme vid stenbrottet kunde vi studera resterna av den verksamhet som här pågått och som var ett signum på det hantverk som Ehnströmmarna var kända för långt utanför den egna socknens gränser.

Här kunde vi närmare studera spåren efter hur man med borrar och kilar klöv och mejslade ut olika former ur den hårda graniten.

Resterna bildar fortfarande utrymmen och hålrum som under årens lopp endast använts för kojbygge och en och annan räv som funnit sitt gömsle under stenblocken.

Sittande på ett av stenblocken kände Bengt sig förflyttad åtskilliga år tillbaka i tiden medan minnena strömmade över honom och han berättade hur han som liten grabb deltog i arbete med att mjaka under träbitar och plankbitar under spetten när de tunga blocken skulle förflyttas.

Han mindes hur hans farfar satt på blocket och höll och vände på stenborren medan han sjöng gamla rallarvisor och två av bröderna med var sin slägga slog på borren i takt med sången.

I borrens nedre del fanns en liten grannriskvast fastbunden där man slog på vatten för att binda stendamm från borren samt öka dess nedträngningshastighet.

Hålen bildade en rad med c:a 15 cm. avstånd. I varje hål placerades en liten kil med ett bleck på var sida. Kilarna slogs sedan med lätta slag succesivt ner i borrhålen. Det klingande ljudet när slaggan träffade kilarna ändrade plötsligt karaktär när kilen trängde ner i stenen och stenen sprack längs borrhålen som planerats.

På flera ställen i omgivningarna kan man fortfarande se spår i stora stenblock där stenhuggarna letat efter rätklivna block som lämpligt råmaterial.

Bengts far Axel var den siste stenhuggaren i Ehnströmklanen som lämnade många och bestående konstverk efter sig och som man än i dag kan beundra.

Fortsättning nästa sida.

Förutom den vackra kyrkogårdsmuren i Nås restaurerade han bla. ett flertal kyrkogårdsmurar i angränsande socknar.

Bengts farfar högg även ut en dopfunt, med upphöjd text i granit, som än i dag väcker beundran och används i Nås kyrka.

Vi lämnade så småningom den minnesvärda platsen med stor vördnad och aktning, samt med tacksamhet för den information och de minnen som berikat vår tillvaro och som vi får försöka att efter bästa förmåga bevara och föra vidare till kommande generationer.

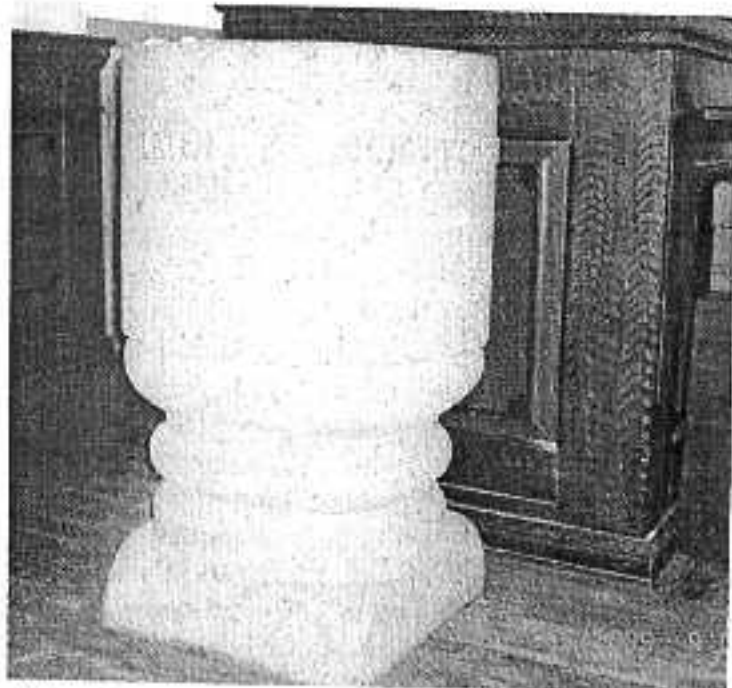
En kort promenad i vår omedelbara närhet kan ge oss en hel del information och kunskap om vår egen närmiljö.

En kunskap som finns att hämta i alla våra byar och som är synnerligen värdefull inte minst för kommande generationer.

Tänk på vad en vis man en gång har sagt:

***“Det förflutna är nyckeln till
framtiden.”***

Formulerat av Olle Berman

Dopfunten i Granit med den upphöjda texten som Lars Ehnström fick hugga om en extra gång sedan ett stycke av materialet spruckit sönder och en bokstav försvunnit

*Axel Ehnström i mitten av kortet och tre st. medhjälpare (okända)
vid en kaffepaus i stenarbetet öster om Vråna på 1960-talet*

Foto från sonen Bengt Ehnström

Susanne Halvarsson
Medborgarhuset
780 53 Nås

Tfn:070-3067024

Butik:0281-30575

E-mail:hagaboa@yahoo.se

www.precent.se

Skansbacken Nås

Åsa telefon

0281 30084

Önskar Trevlig Sommar

*Vi önskar alla Nåsbor
en
söttigt varm och Solig
Sommar !!!*

Minnen kring en gammal kyrkväg till Nås finnmark.

Jag har lust att försöka berätta minnen om finnmarkslivet längre tillbaka, och några minnen från Nås, vid en promenad till Sigfridstorp i västra finnmarken efter den gamla kyrkvägen. Sten Walfridsson, min färdkamrat tyckte att det skulle bli roligt och intressant att få gå den vägen en till gång till Sigfridstorp, där han bodde för 13 år sen med far och mor i barndomshemmet. Detsamma tyckte jag att det skulle bli att få gå kyrkvägen för första gången. Efter en tids planerande kom vi äntligen iväg en lördag med sol och regnskuror på sensommaren 1956. Med färdkost för 2 dagar cyklade vi till Vinbergets läbod där vi lämnade våra cyklar. Kyrkvägen har fått sitt namn av att finnarna fraktade sina lik efter den från Sigfridstorp och Digerliden med angränsande Finnberg till Nås kyrkogård, liksom att finnarna gick den till kyrkan på gudstjänst. Och de gick här då de skulle proviantera i Nås.

Finnarna körde liken först till Vinberget på en släpa, som var gjord av två långa och mjuka stänger som fästes vid hästens sele. Av gammalt var likkistorna hopspikade av grova ohyvlade bräder, och målade med vatten och kimirök. Från Vinberget kördes liken med häst och trilla till Nås. Med åren blev det en stor hög av avlagda liksläp i Vinberget, som för länge sen har mulnat ner. Om vintern kälkkörde väl finnarna liken efter vintervägen om Strändån, som timmerkörare har hållit uppe i alla tider. Finnarna fick ha sina helgdagskläder inkvarterade i Slabbgården och Faktgården i Skansbacken i Nås, där de bytte ut gångkläderna mot helgdagskläderna då de t.ex. skulle till kyrkan. Färdkosten bars i en sidväska som de åt ur medan de gick efter kyrkvägen. Längre tillbaka bars en liten väska fram på magen med "motti" i som de stoppade i sig med fingrarna. Då finnarna vände om hem igen kunde någon ha ben med sig hem från kyrkogården, om man ville lära sig trolla eller ha det till skydd mot onda andar. Ibland kunde någon smussla undan kakan under tungan vid

nattvardsfirandet och ta undan den i ett oövakat ögonblick. Finnarna gick troget på gudstjänst till kyrkan på söndagarna, alltid var det några som kom, det hände att dom kom ända från Laxtjärn förbi Sigfridstorp. Ja inte var finnarna rädda för besväret, de var väldiga att gå, de fick spänst och träning av de långa vägarna. Det är c:a 1½ mil efter kyrkvägen från Sigfridstorp till Nås.

Ja så börjar jag och Sten vandringen med matsäckarna på ryggen. Sten får gå först som hittar kyrkvägen av gammal vana. Nästa anhalt ½ tim. längre bort är ett mindre och dystert fåbodställe i Olvarberget, gömt i vildväxt granskog. Dit går vägen till största delen genom sankmark med snårskog och slutligen gamla hack-slogar, som minner om en tid då man även fick lov att ta reda på grässtråna i skogen. Strax bortom tar granhulten vid på bördig och jämn skogsmark och högresta furor, som har sett finnarna gå förbi här. Ja det kunde vara både intressant och kusligt att få stå vid sidan av vägen en stund och se dem passera revy. Här och där efter vägen är stenar upplagda på hållor och torraksstubbar, som finnarna har lagt upp för att märka ut vägen åt sig och kommande släkten. Vad det har blivit olikt sig här, säger Sten, då vi har svårt att hitta kyrkvägen på ett stort hygge bland skatar och ris och gräs. Det är synd att en så antik väg ska få växa igen. Det borde finnas många naturvandrare ur alla samhällsklasser intill skolungdom som gick kyrkvägen om somrarna och märkte ut den så att den inte växte igen. På summa gång som det är en intressant och lärorik promenad.

En bilväg skär av vår väg och säger oss vilka stora kontraster det är emellan, representerade varsin tidsepok. Strax nedanför i svackan kommer vi till Björnbäcksdammen med rester av en gammal såg inne i gran och lövskogen. Vi gör oss tid att stanna en god stund här, slår oss ner på dammbanken och styrker oss med färdkosten innan

vi tittar litet närmare på idyllen. Då vi bodde i Sigfridstorp och far och jag gick kyrkvägen ner till Nås och handlade, har vi varsin mes full med proviant då vi gick hem. Det var att handla mycket på en gång så det räckte ett tag. Vinberget var vårt första rastställe, då var det att sätta sig och bryta av en limpa och en korvbit och äta. Likadant gjorde vi när vi kom hit till Björnbäcksdammen, säger Sten, som också berättar att han och hans far burit hem många tunga lingonbördor från bärställena här omkring.

För hundra år sen sågade man väl på den här sågen. Av själva såghuset finns nu blott tre kistor kvar av grovt torrfurutimmer, vilket en del har multnat och fallit ner, medan de flesta stockarna är så pass bibehållna än att de håller ihop kistorna. Såghuset stod på kistorna. Turbinen, en grov torrfurustock, hade träskovlar, s.k. vattenhjul. En kraftig och tung vevstake av järn var inslagen i turbinens ena ände, och två urholkade stenar tjänstgjorde som lager åt de båda axelhjularna. Ramen bestod av ett enda ca 1 cm. tjockt, 1½ dm. brett och 1½ m. långt sågblad. Det kunde inte bli många bräder sågade om dan på den här sågen. Men man hann till då också. Säkert finns det många bräder som har sågats i Björnbäckssågen.

Vi tar kort på sågen och den idylliska dammen, en liten tjärn, och tackar för vad de berättat och fortsätter så vår upptäcktsfärd. Vi närmar oss Snårbergets södra fot, en ståtlig tallhed med höga och prydliga stenar och hållor, som kyrkvägen slingrar sig emellan. Ja tänk här har finnarna pilat och kört med sina liksläp. Här i närheten finns en plats som heter "likkistbacken" av följande händelse. Det var en dam i Finnmarken, som på sin dödsbädd sa åt likköraarna att de inte fick festa och supa då de skulle köra henne till graven. Finnarna brände brännvin och söp väldigt på den tiden, de var fulla då de körde liken till graven och de höll "gravöl" i tre dagar efteråt som sed var. Finnarna söp oaktagligt den döende kvinnans bön då de körde henne till graven, och de fick nog sitt straff

för det. När de kom till likkistbacken, gick ena släpstången över en stor sten med följd att kistlocket lossnade och liket ramlade ur kistan ner på marken. Då var det en av karlarna som viftade med armarna och sa: "I skönt var ågömma gubbar, jag har spik mä mjä i fickan!" Så var det att lyfta i liket i kistan, spika på locket och fortsätta färden. En av karlarna, som gick sist, ropade och varnade de andra att de skulle se opp just innan olyckan hände, tog så illa vid sig att han miste förståndet.

De breda och långa torrakskludvorna i kärren i vägen mellan Snårberget är vi tacksamma för. Vi tappar ånyo bort kyrkvägen i det blöta träsket kring "Länsmansbäcken" strax nedanför Furuberget, men finner den efter en stunds letande vid bergfoten. Snårberget och Furuberget är kända för sina stora skogar. Det finns en tjärn högst uppe på Furuberget. En inponerande och vidsträckt slihäll, "Strandåhällarna" bildar en snelut på krönet av en mindre stigning vid Furubergets södra fot. "Här kommer körkvägen" säger Sten högtidligt och bleckar med ren håg med handyxan i en granbuske. Här fick finnarna passa sig då de kom körande med sina lik. Myrmark och hackslogar skiljer Furuberget och Torpberget åt, som Sten berättar att han varit med och slagit många gånger.

Vi börjar den några km. långa stigningen uppför sista berget till målet, Torpberget. Mittuppe på berget påträffas rester av en gammal skvaltkvarn med en liten damm intill vägen. Sten berättar att hans förfäder 3-4 släktled tillbaka åt kakor av mjölet som malts vid denna kvarn. Här kunde man även få lära sig spela fiol av näcken, om man gick hit 3 torsdagssommarekvällar å rad. Det var 3 fimgubbar som försökte det, de satt vid kvarnen och fick se underliga djur och figurer även de två första kvällarna, och två armar som vevlade ovanför vattenytan i dammen och spelte en låt på fiol som gubbarna skulle lära sig. Men de var inte rädda. Den tredje kvällen fick de först se ett underligt djur i dammen och sen en huvudlös häst och sen skulle näcken ha kommit fram och lärt gubbarna

att spela fiol. Men då blev de rädda och sprang hem. Det fanns två skvaltkvarnar här på den tiden, det var en finne som byggde den andra kvarnen litet längre ner utför bäcken för att han inte kom sams med den andra kvarnägaren att använda hans kvarn.

Då vi kommer in i en präktig granmor litet högre upp, berättar Sten: Här var två finnar ute på björnjakt, då det kom en sårad björn rusande mot dem. Den ena blev rädd och sprang, men den andra stod kvar och körde in ena armen i björnens gap, och högg tag i tungan med näven. Björnen försökte bita av armen, men förmådde det inte då finnen höll i tungan. Björnen tuggade och sargade armen för att bli fri, men underligt nog förblödde inte finnen. Karl och björn kämpade så i timmar innan det kom folk och sköt den halvdöde björnen. Armen läkte och finnen fick för sin tapperhet en viss summa pengar av staten så länge han levde. En annan gång var två andra finnar ute på björnjakt här omkring. Så fick de se en björn som låg och sov. Den ene bar på en yxa och en träbytta, denne smög sig fram till björnen och höll byttan intill björnens öra och drämde till med yxan på byttans botten.

Björnen blev rädd, rusade upp och sprang sin väg, men han kom snart tillbaka i fullt raseri. Stenar och bråte haglade mot jägarna, som satt sig i säkerhet på en stor sten, varifrån björnen sköts. Sedan försvinner vägen in i på ett stort hygge med tätt ungtallsbestånd, som till Stens stora överraskning har växt upp sen han gick här sist.

Skrivet av Axel Karlsson
avskrivet av Rolf G.

Bilder från Sigfridstorp.

Stens familj.

Valfrid, Sara-Greta, Lars, Astrid, Nils, Sten.

När en Näsugubbe och hans karing läde sig och skulle sova en kväll och i samma veva så stannade klocka i köket. När gubben hörde detta utbrast han: "Nu står det gamla aset igen". Varpå kärningen var kvick att svara "O va roligt det var längesen sist".

Balongflygning som 50 års present

När man jobbar på ett företag med stor personalstyrka och gillar utmaningar kan man hamna i situationer som att exempelvis få flyga över Sveriges huvudstad på ca 100 m höjd i en ljudlös farkost när endast ett väsende ljud kan höras när ballongen behöver litet mera varmluft för att inte tappa höjd. Det kan jag rekommendera alla som har något liknande i tankarna. Detta skedde efter att jag kom upp i den fina åldern av 50 och mina jobbkompisar kom till Nås där jag bodde sedan några år tillbaka och överlämnade denna present. Jag fick själv ta kontakt med flyg- bolaget och bestämma tidpunkt. Jag bokade upp en tid under min semester en måndag i juli. Vi bilade ner till Stockholm och besökte Södermalm där ballongflyg klubbens kontor låg. Men det var litet blåsigt denna dag så de beslutade att det inte kunde bli någon uppstigning denna dag. Då bokade jag upp ny tid så fort som möjligt och jag fick en ny tid på torsdag samma vecka. Vi passade på att besöka litet bekanta söderöver och samtidigt så for vi över till Öland och vandrade på Alvaret och såg på växtligheten där. Vi övernattade i bilens bagageutrymme i 2 nätter och hos bekanta i 1 natt och var åter i Stockholm på torsdag middag när vi hade nästa boknings tid. Nu gick det bättre, de beslutade att startplatsen skulle bli ute i Alby, då fick vi vind som förde oss mot innerstaden i Stockholm.

Vi var 5 st som alla hade fått färden i present och den lilla korgen under ballongen var som att stå i en djup sardinburk, Vi fick alla hjälpa till att blåsa upp balongen (med varmluftsaggregat) och samtidigt se till att den inte for ifrån oss. Efter ungefär 1 timme var det klart att lyfta och då blåste de på med mera varmluftslåga tills den lättade från marken , då gjordes den loss med det rep som höll den på plats och vi steg sakta och lugnt. Sedan förde oss vinden mot Stockholm. Efter ca 2 tim i lugnt mak var vi vid Haga slott och de beslutade att landning skulle ske i Hagaparken och efter ca 15 min landade vi på slutningen av kullen på östra sidan om Hagaparken och i slutningen av kullen så vickade korgen och vi alla kom ur korgen ganska smidigt och sedan serverades en drink ur ett spetsglas med en ballong ingraverad och fylld med champagne vi skålade med varandra och samtidigt blev jag döpt till Greve av Gömmaren vilken en sjö hette som vi passerade på halva vägen. Denna resa kommer jag nog aldrig att glömma men jag kan tänka mig en upprepning.

Nils-Erik fd. Ballongflygare.

Startoch Landning.....

FULLADDAT

EN SJÄLVKLÄRHET!!

*Vi tillverkar och
utvecklar batteri-
laddare för indu-
strier, tekniska
hjälpmedel och
fordon.*

**Swede
electronics**

**Telefon 0281-30400
Fax 0281-30666**

Nederborgs folkskola Klass 4 1943.

Lärarinnan Ester Wallin De 4 i främre raden : Sven Johansson, Börje Karlsson Rolf Karlsson, Rune Skantz. Mellersta raden: Ulla-Britt Gustafsson, Olle Karlsson, Grop Ernst Nilsson, Sixten Olsson, Bo Olsson, Erik Jonsson och Sven Lindholm. Bakre raden :Täpp Alna Eriksson, Karin Knutsson, Gun Olsson, Alna Viola Eriksson, Margareta Karlsson, Janis Ingrid Larsson och Margit Gärd's.

Kort från Gunnar Wallin

..I DESSA BANKKRISDAGAR
ÄR DET BÄST ATT GRÄVA
NED SITT SPARKAPITAL
DET ÄR LÄTT ATT HÄTTA
SEN, OM JAG ANLITAR
HAGSTRÖMS....!!

**VI ARBETAR I HUVUDSAK
MED GPS-INMÄTNING OCH
DOKUMENTATION LED-
NINGSNÄT.**

Hagström

NÄRSJÖVÄGEN 23 TEL. 0281-30597
78053 NÄS FAX. 0281-30597
MOB. 070-6208271

SOMMARMORGON i Vråna

En vänlig sommarsol sprider sin värme och sitt milda ljus över den djupa sommargrönskan som just nu är som allra vackrast med det gröna lövverket fullt utslaget och där hängbjörken har fått dekorationer av långa gröna slingor som sakta rör sej i den svaga sommarvinden.

Alla gårdens rönnar av olika storlekar har vita blomklasar som släpper sina blomblad som likt snöflingor sakta faller mot marken och förintelsen, medan blommornas vita färg sakta övergår mot en brunare färgton.

Vita och skära syrener utgör vackra färgklickar i det gröna bladverket medan en bedövande men mild lukt omger hela buskaget.

Trafiken i luften är livlig och fylld av olika fåglar som arbetar intensivt med att fånga insekter som levereras med jämna mellanrum till boet under takpannan eller fågelholken där det alltid finns behövande, antingen en ruvande partner eller kanske redan en kommande generation.

Allt medan en sädesärta trippande gör sina ruscher längs takåsen för att fånga någon senfärdig insekt för att dryga ut menyn.

Ur en molnbank över härbrets tak stiger en vit pelare som övergår till två kondensslingor från ett flygplan som ljudlöst rör sig över himlen och där man så småningom kan urskilja en liten punkt av en flygplanskropp som orsak till detta fenomen som nu också börjar höras.

Samtidigt kan man följa en uppvisningsflygning på betydligt lägre höjd av en grupp spetsvingade tornseglare som i svindlande hastighet passerar i farlig närhet av våra huvuden och mellan gårdens byggnader, upp mot trädtopparna på björkdungen på grannens tomt som de rundar och med en accelerande dykning återkommer över gårdsplanen.

Stum av beundran över vad man får uppleva på den egna gården kan man bara instämma i Erik Lindorms diktsamling "Tal till mitt hjärta":

*..... Så tackar jag min jord att jag får vara vid liv,
en människa, ett blod, ett jag,
ett hjärta, som kan slå med lätta slag
och låta sorgsna drömmier fara
som moln i fjärran på en sommardag*

Vråna en sommardag i juni 2006

/OLLE BERGMAN/

På sista sidan har vi återigen en vädjan till alla våra läsare, Att nu måste "Du" som tycker att Näsvargen är läsvärd och bör finnas kvar, kom loss och skriv mera! Som nog alla förstår är utgivningen av "Näsvargen" beroende av att vi får in tillräckligt med material att fylla sidorna med. Vi kan tyvärr inte bara förlita oss på våra största och trognaste manuskript leverantörer. De högarna minskar oroväckande fort! Det behöver inte vara saker som hänt för hundra år sen, vi tar gärna saker som nyligen hänt! Gärna kort med årtal och litet fakta. Skriv och lämna till mig Nils-Erik eller Hed Gunnar som också har hand om distributionen och tar emot annonserna.

Jag vill med detta tacka alla annonsörer och alla som bidragit med hjälp till att skaffa material till "Vargen"

*Jag önskar er alla läsare av "Vargen" en varm och skön sommar...
Redaktören.*

Ingmarsspelen 1-5 juli

Dalarnas starkaste teaterupplevelse!

Ingmarsspelen Nås

